

KÖZLEMÉNYEK A PÉCSI ERZSÉBET-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRÁBÓL.

1931-32.

5.szám.

A KÖNYVTÁRI KÖNYVKÖLCSÖNZÉS STATISZTIKÁJA ÉS TANULSÁGAI.

A könyvtár kölcsönzési forgalma mintegy keresztmetszetét adja a város szellemi életének, milyen tárgyról szeretnek olvasni, mely írókat szeretik, milyen nyelveket tudnak.

Pécsett tekintetbe kell venni, hogy az egyetemi könyvtáron kívül más könyvforrás is áll a közönség rendelkezésére. A szépirodalmat kedvelők a Nemzeti Casino és a Katholikus Kör könyvtárát, a tudományos kutatók pedig az egyetemi szemináriumok könyvtárait látogatják s minden könyvedvelő embernek saját könyvei is vannak. Az egyetemi tanároknak saját szakkönyvtáraik mellett a szemináriumi könyvtárak adják a tulajdonképeni anyagot kutatásaikhoz. Az egyetemi könyvtárból csak az általános érdekű s a szemináriumi könyvtárban nem található könyveket és folyóiratokat veszik igénybe. Még a saját olvasóinkat sem vesszük számba mind. Nem vagyunk tekintettel azokra, kik az olvasóteremben olvasnak, hanem csak azokra, kik a könyveket kölcsönveszik, hazaviszik, magukba vonulnak velük. Az olvasótermi helybenolvasók ugyanis másként és más célból olvasnak. Az olvasótermi olvasót az aktualitás viszi a könyvhöz: tanul, vizsgára készül, egy felmerült probléma izgatja, ujságot olvas. A kölcsönző más: annak nem aktuális probléma az elvitt könyv, hanem lelki szükséglet, hajlam, magábavonulás, kényszerítő feladatok nélkül.

Statisztikánk számai tehát nem adják a pécsi olvasóközönség számszerű létszámát, adnak azonban arányt. Miután könyvtárunk látogatói a társadalom minden rétegéből kerülnek ki, a kép aránylag *helyes* lesz. Nem azt tudjuk meg belőle, h á n y a n olvasnak Pécsett, hanem azt,

mit szeretnek Péosett olvasni, Ezt a m i t, k i t ő l, m i l y e n nyelven, ezt tükrözi vissza a statisztika. A hajlamot az irányt. Erre pontos feleletet kapunk. Ehhez nem szükséges valamennyi könyvtár forgalmát leméernünk, mint ahogy nem szükséges az egész tengert kimerni, ha vizét elemezni akarjuk.

A kölcsönzők foglalkozása a legváltozatosabb képet adja, mégis túlnyomó többsége szellemi foglalkozást üz.

A statisztika azt mutatja, hogy mindenrendű foglalkozás mellett a könyvtár látogatói elsősorban a szépirodalmat fogyasztják. Természetes jelenség, két okból: először, mert a szépirodalmat gyorsan lehet olvasni, a tudományos mű viszont több időt, több félbeszakítást, több gondolkodást kíván, másodsor pedig, a szépirodalmat mindenki megkívánja azért, mert kiragadja a valóságból, elviszi elérhetetlen világokba, kielégíti a transzcendentális vágyakat.

Ezért szükséglet az olvasás s azért szakít magának az olvasásra időt az is, kinek ideje szükre van kimérve. S statisztikánk egyuttal elárulja azt is, kinek van ideje bőven. A legtöbb ideje az egyetemi hallgatónak van, vagy legalább is annyi ideje, hogy napi tanulmányai mellett, már csak felüdülésképen is szórakoztató könyvet olvas. Ugyanígy van a középiskolai tanulóifjuság is, aki szintén a szórakoztató irodalmat keresi, mert hiszen tanulmányaihoz meg van a tankönyve, kötelező olvasmányaihoz az iskolai ifjusági könyvtár. Azt mondtuk, sok ember szeretne olvasni, de nincs rá ideje. Legalább is arra nincs ideje, hogy bejöjjön a könyvtárba s félórát arra szenteljen, hogy olvasmányait kiválogassa. Kevesebb idejük van azoknak, akiknek már van foglalkozásuk és kimért napi munkájuk s családjuk adminisztrálása nemcsak időt, hanem energiát is elvon olvasókedvüktől. Azonkivül legtöbbjének van már saját magánkönyvtára is, az ifjuságnak még nincs. Ez magyarázza, hogy miért kerül ki olvasótáborunk elsősorban az ifjuság köréből.

Sokkal érdekesebbnek látszik a leszűrhető másik tapasztalat, amit viszont a fentebb említett olvasótermi helyben-olvasás befolyásol, hogy az olvasmányok abszolút többsége regény, vagy novella. Sőt azt mondhatnánk, hogy csak regény. Ez a mai kor műfaja. Ki olvas ma eposzt? Lirai

versköteteket többnyire csak ifju emberek olvasnak,- szinte kurió-
zumszámba megy,ha idősebb ember verseket kér kölcsön - s drámát meg
éppenséggel csak a középiskolai tanulók szoktak kérni,A mai kor mű-
faja a regény,ez jelenik meg a könyvpiacra a legtöbb,mert ezt szere-
ti olvasni a közönség s a közönség legtöbbet olvassa,mert van belőle
elég,hogy olvasóéhségét csillapítsa. A kölcsönzési forgalom 62,8% - a
tehát regény.A könyveket vásárló könyvtár azonban bizonyos irányi-
tást visz bele a szépirodalom olvasásába,mert polcairól számúzi,
mint a Fővárosi Könyvtár,sőt a nagy nyilvános többi könyvtárak is
a sekélyebb értékű irodalmat.Az itt adott foglalkozásbeliek összes-
sége a kívánatkönyv szerint nem is keresi a kimondottan sekélyes ér-
tékű irodalmi termékeket.Legnagyobb a kereslet az abszolút epikusok
iránt. Vannak muló jelenségek reklámozással,moziban játszott dara-
bokkal éltetett regények,ideig-óráig nagy keresletnek örvendő írók,
kik tiszavirág életüket befejezve,hamarosan letűnnek.Ujra meg újra
kérlik a nagy mesemondókat,ezek a maradandó értékűek: nálunk br.Föt-
vös,Jósika,Jókai,Mikszáth,Gárdonyi Erczeg,Móricz,az újabbak közül
Komáromi,Nyirő,Gulácsy,Zilahy,Surányi,Erdős René, a külföldiek közül
Lagerlöf,Hamsun, Tolsztoj,Dosztojevszkij,Daudet,Bourget,Flaubert,Zo-
la,Maupassant,R.Rolland,Dickens,Thackeray,Galsworthy,Wells,Th.Mann,
St.Zweig és még többen.Valószínűleg módosulna a helyzet,hogy ha nem
egyetemi,hanem közművelődési könyvtárról lenne szó.Az egyetemi könyv-
tárnak más a gyűjtés területe mint a közművelődési könyvtáraké s
szépirodalmat tulajdonképen csak annyiban szerez be,amennyiben az a
professorok,vagy a hallgatóság irodalmi tanulmányait érinti.Ez iro-
dalmi tanulmányok természetéhez képest a ma irodalma, a legújabb
irányok,a divatos irodalom kevésbé van képviselve polcainkon.A mai
magyar szépirodalom nevesebb termékeit a könyvtár vezetősége saját
kezdemenyezésére is beszerzi,a mai német és francia ifju írók iránt
azonban nem tapasztalt érdeklődést.A háborúelőtti nagyságokat,Haupt-
mannt,Farréret,Bourget-t stb.keresik,de kívánatkönyvünkben egyetlen
indítványt sem jegyezték a háboru után feltűnt külföldi szépírók
munkái beszerzésére.S noha a legújabb magyar írók állományunkban
aránylag szépen vannak képviselve,a statisztika mégis azt mutatja,

	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.
Tudománykutatás általában	10	1	7	7	-	-	-	1	1	-
Filozófia	7	4	86	1	-	-	9	10	6	-
Vallásos irodalom	3	-	14	4	-	-	2	-	14	-
Társadalomtudomány	1	-	32	3	1	1	4	-	9	-
Jog	5	3	267	7	2	2	-	-	-	-
Katonai irodalom	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Pedagógia	-	4	36	5	-	-	10	-	4	-
Közgazdaság	-	-	11	-	-	-	-	-	-	-
Néprajz	2	-	5	2	1	-	6	-	5	-
Nyelvészet	2	-	41	-	-	-	7	-	7	-
Természettudomány	2	-	33	3	-	2	13	6	21	-
Orvostudomány	6	7	352	7	-	-	3	2	-	-
Technika, mezőgazdaság	-	-	1	1	-	-	1	-	1	-
Művészet	2	2	20	2	-	-	7	-	11	1
Irodalomtörténet	8	-	153	30	5	-	19	3	57	-
Förténelem	18	2	152	9	4	5	32	-	49	7
Földrajz	1	-	7	3	-	-	2	-	11	-
Memoire, utleírás	6	1	87	11	1	1	18	1	8	2
vers	-	1	119	6	1	2	22	2	63	-
Regény, novella	30	44	1970	395	63	94	150	28	1031	2
Szindarab	-	1	21	-	-	-	2	6	53	-
Polyóirat	58	1	43	25	-	-	9	1	4	3
Összesen olvasott:	161	71	3459	521	78	107	316	60	1355	15

beosztás magyarázata:

I.	rovat	Egyetemi ny.r.tanár
II.	"	Egyet. magántanár, tanársegéd, gyakornok
III.	"	Egyetemi hallgató
IV.	"	Egyetemi könyvtári tisztviselő
V.	"	Egyéb egyetemi tisztviselő
VI.	"	Egyetemi altiszt
VII.	"	Középiskolai tanár
VIII.	"	Népiskolai tanító
IX.	"	Középiskolai tanuló
X.	"	Muzeumi tisztviselő

XI.	XII.	XIII.	XIV.	XV.	XVI.	XVII.	XVIII.	XIX.	XX.	XXI.	XXII.	
4	1	-	1	-	-	-	-	3	-	1	-	37
3	2	-	2	-	-	-	-	-	2	-	1	133
2	26	-	2	-	-	-	-	-	1	-	1	69
10	1	1	2	-	-	-	-	1	-	-	-	66
8	1	2	1	8	-	-	1	-	-	1	-	308
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	60
3	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	15
-	-	-	1	-	-	-	-	-	5	-	-	27
-	-	-	12	1	-	-	-	-	-	2	-	72
3	-	-	7	-	-	1	4	-	2	1	-	98
8	1	-	3	-	-	-	-	-	1	-	-	385
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	6
2	-	-	-	-	-	-	-	6	-	1	-	54
4	2	-	-	-	-	-	1	1	1	1	-	285
16	7	-	9	4	1	-	-	-	7	2	-	324
1	1	-	-	1	-	-	-	2	2	-	-	31
20	10	-	-	7	1	1	-	8	12	1	-	196
5	9	2	4	2	2	2	-	-	8	1	-	251
71	120	6	2	33	21	7	9	18	413	44	1	4552
1	2	-	-	2	-	3	-	2	1	-	-	94
11	3	2	5	3	-	-	-	-	5	3	-	76
167	187	13	52	61	25	14	15	41	460	60	3	7241

A beosztás magyarázata:

XI.	rovat.	Biró, orvos, ügyvéd, ügyvédjelölt
XII.	"	Pap
XIII.	"	Városi, megyei, vasuti stb. biztviselő.
XIV.	"	Mérnök
XV.	"	Magántisztviselő
XVI.	"	Katonatiszt
XVII.	"	Pénzügyőr
XVIII.	"	Kereskedő
XIX.	"	Iparos, munkás
XX.	"	Háztartásbeli
XXI.	"	Nyugdíjas
XXII.	"	Hatóságok
		Összesen

	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.
Olvastak magyar nyel- ven	92	53	3150	489	76	105	293	54	1342	12
" német nyelven	31	16	244	16	1	2	20	4	11	1
" francia "	21	1	36	1	1	-	-	2	1	-
" angol "	9	-	8	10	-	-	1	-	-	-
" olasz "	1	1	7	-	-	-	1	-	1	-
" latin "	7	-	14	5	-	-	1	-	-	2
Összesen	161	71	3459	521	78	107	316	60	1355	15
Magyar fordításban németből	4	7	131	19	6	1	20	13	33	-
" franciából	3	5	311	23	7	21	8	2	216	-
" angolból	1	7	177	16	8	2	18	7	56	-
" olaszból	-	2	24	3	-	3	2	-	3	-
" spanyolból	-	-	1	1	-	1	1	-	2	-
" latin- és görögből	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-
" oroszból	-	3	97	80	3	-	4	2	21	-
" skandinávból	1	4	64	28	-	2	12	7	12	-
" lengyelből	-	-	12	2	-	-	-	-	5	-
" belgából	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
" románból	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-
" cseh-ből	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
" japánból	1	-	-	-	-	-	2	-	1	-
" zsidóból	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
" perzsából	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
" arab-ból	-	-	6	-	-	1	-	-	2	-
Összesen	10	28	830	122	25	31	68	31	354	-
Német fordításban franciából	-	-	9	1	-	1	1	-	2	-
" belgából	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
" angolból	-	-	4	1	-	-	2	-	-	-
" oroszból	-	3	6	-	-	-	-	-	-	-
" skandinávból	-	-	7	3	-	-	2	-	-	2
" magyarból	-	-	3	-	1	-	-	-	-	-
" olaszból	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Összesen	-	3	30	5	1	1	5	-	2	2
Francia fordításban oroszból			3							

beosztás magyarázata:	I. rovat.	Egyetemi ny.r.tanár
	II.	" Egyet. magántanár, tanársegéd, gyakornok
	III.	" Egyetemi hallgató
	IV.	" Egyetemi könyvtári tisztviselő
	V.	" Egyéb egyetemi tisztviselő
	VI.	" Egyetemi altiszt
	VII.	" Középiskolai tanár
	VIII.	" Népiskolai tanító
	IX.	" Középiskolai tanuló
	X.	" Muzeumi tisztviselő.

(folytatás a 3. oldalról)

hogy Pécsen a legnépszerűbb s legolvasottabb írók még ma is Jókai, Gárdonyi, Mikszáth és Herczeg Ferenc. A következő kis kimutatás a magyar elbeszélő, írók és költők pécsi rangsorát mutatja be:

4552 regény közül, aminek körülbelül csak a fele magyar:

Jókai 386, Gárdonyi 317, Mikszáth 189, Móricz 181, Herczeg 173, Erdős R. 171

NYELVEK SZERINT.

XI.	XII.	XIII.	XIV.	XV.	XVI.	XVII.	XVIII.	XIX.	XX.	XXI.	XXII.	
112	164	13	32	57	25	14	10	41	339	60	1	6534
39	9	-	10	-	-	-	4	-	101	-	1	510
15	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	79
1	-	-	-	4	-	-	1	-	16	-	-	50
-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	12
-	12	-	10	-	-	-	-	-	4	-	1	56

167	187	13	52	61	25	14	15	41	460	60	3	7241
9	3	2	-	6	2	1	3	2	19	4	-	285
15	16	1	-	6	1	1	1	3	25	13	-	678
4	5	2	-	-	1	-	3	2	26	2	-	337
2	1	-	-	-	2	2	-	1	4	-	-	49
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2	-	9
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	3
6	3	-	-	2	1	-	-	-	19	-	-	191
1	6	-	-	-	-	-	-	-	10	-	-	147
-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	21
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	7
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11

37	36	5	1	15	7	4	7	9	106	21	-	1747

1	1	1	-	-	-	-	-	-	3	-	-	20
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7
1	-	-	-	-	-	-	1	-	5	-	-	16
1	1	-	-	-	-	-	-	-	8	-	-	24
5	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	10
1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2

9	3	1	1	-	-	-	1	-	16	-	-	80

A beosztás magyarázata: XI.rovat. Biró, orvos, ügyvéd, ügyvédjelölt

XII.	"	Pap	
XIII.	"	Városi, megyei stb. tisztv.	XVIII. Kereskedő
XIV.	"	Mérnök	XIX. Iparos, munkás
XV.	"	Magántisztviselő	XX. Háztartásbeli
XVI.	"	Katonatiszt	XXI. Nyugdíjas
XVII.	"	Pénzügyőr	XXII. Hatóságok

Surányi 97, Zilahy 75, Szabó D. 74, Gulácsy 68, Komáromi 64, Jósika 59, Móra 50,
Karinthy 35, Molnár F. 33, Kosztolányi 32, Babits 25, Eötvös 23, Sásdi 18.

Ady 58, Mécs L. 12.

Amilyen általános jelenség tehát a regény, mint legolvasottabb műfaj, olyan általános jelenség az, hogy nem a legmodernebb íróink a legkeresettebbek.

Talán a legutóbbi időben maximumra növekedett általános pénzte-

lenség, helyhez-kötöttség ront a regény népszerűségén. Könyvtárunkban a legutóbbi időben feltűnően tapasztalható a kereslet a "Földrajzi Társaság kiadványai" "Világ körül" stb. című sorozatok iránt, amelyek állandóan közkezen forognak. Ennek csalhatatlan jele az, hogy a könyvkiadók is észrevették az idők változását és a nagyobb üzleti forgalom reményében olcsó kiadásu, népszerű utleírásokat adnak ki. Ha az olvasó helyhez van kötve, legalább gondolatban utazik.

Ha elfogadjuk azt, hogy a kölcsönzők a pécsi társadalom minden rétegét képviselik, úgy rendkívül jellemző lesz a város szellemi életére az, ha bepillantást nyerünk arra, milyen nyelvű munkákat és mely nemzetek irodalmát olvassák leginkább. Az olvasott művek 90.2% -a magyar nyelvű. Ez természetesen, 7.4% -a német, tehát az idegen nyelvek közül Pécsen legtöbben németül tudnak. Ez sem szorul magyarázatra. A többi nyelvekben való jártasságról statisztikánk nem ad valami kedvező képet.

A nemzeti irodalmakra vonatkozólag azt várhatná az ember, hogy miután több érintkezésünk volt és van a németekkel (osztrákokkal), mint bármely más néppel és a legtöbb magyar az idegen nyelvek közül a németet beszéli, legnagyobb lesz a német irodalom olvasottsága. De míg a németből fordított művek száma csak 285, addig a franciából való fordítások 678 és az angoltól fordítottak 337 művel szerepelnek. A magyar szellem a francia és angol írókat jobban szereti a nehezkesebb német szépiróknál. Kiadóink is inkább francia és angol írókat fordíttatnak, íróink is készségesebben fordítják a franciákat és az angolokat. Az olvasóközönség, a fordítók és kiadók ízlése ebben a tekintetben is találkozik.

A pécsi egyetemi könyvtár kölcsönzési forgalma általános jelenségeket mutat. A leszűrt eredmények százalékos arányban megegyeznek a Fővárosi Nyilvános Könyvtárban készült statisztika eredményeivel. Eltérés csak annyiban mutatkozik, hogy olvasóközönsége bizonyos mértékben józanabb a reklámokkal jobban befolyásolt fővárosi közönségnél.

Statisztikánk az 1930. év jan. 1-től dec. 31-ig kivett és visszaszolgáltatót könyvekről szól. A tanszéki szükségletekre és szemináriumok számára kikölcsönzött s még vissza nem szolgáltatott művek a statisztikában nem szerepelnek.

Pécs, 1932. január hó.

Szabó István.